

թիւններով չէ տողորուած նրա սէրը. նա կամեցել է «քընար մ'ըլլալ ներա ձեռքին տակ հեւացող, ներա հողուն խորն հիացող», սակայն հեծեծում է այդ քնարը եւ վերջը ջախջախում անխիղաղարձ սիրոյ պատճառով:

Երբ աստղալոյց գիշեր է գով,
Շրջագայիս Պաղար-Պաշի
Գիտն՝ս քէ սիրտս որչափ մաշի՝
Շրջագգեստիդ լոկ շրշինով:

Բանաստեղծը զգում է, որ ինքը կորցրել է իր հուզու նեցուկը եւ հծեկտալով իջնելու է արցունքով լի անդունդը:

Գերեզմանոցից ցուրտ ծառեր
Կը փրսփրսան մեռելոց հետ,
Շրջագգեստիդ շրշինին գէթ
Ինձ արձագանգ՝ մահաբաւեր:
Նրաղած եմ լոյս ու ժըխոր,
Դադրած շրշինի կանանց անմոռնջ
Արդ կը քաղուին համբոյր՝ մրմունջ՝
Աստեղագարդ անդունդին խոր
Շրջագգեստիդ խրշտուլն յար
Կը փրսփրսայ դեռ ականջիս,
Հեծկըլտալով իջնէ հոգիս.
Արտօսարալից անդունդ մ'ի վար...

Մերժուած կամ կորցրած սիրուց յետոյ բանաստեղծը տակաւին ապրում է երբեմնի սիրոյ քաղցր յուշերով:

Երբեմն հոգիս աստղի մը բոց
Եւ քիթեռնի մ'ունէր քեւեր.
Վերջալուսի նման ամպոց
Նրազնե՛ր, հո՛ւր փակատս վառէր:
Արդ սառոյցներ, դառն արտօսքի
Կը փարանան կուրծիս ներքեւ
Եւ բարդֆ ամպոց սեւաքոյրմի
Կ'ուզեն խեղդել սիրտս եւ արեւ:

Յիշում է, որ ինքը ունէր իր սիրուհին, որի աչքերն էին սեւ, բայց սգալ չգիտէին. նա մի հրեշտակ էր, «հրեշտակ անթեւ», որին զընում են գերեզմանում եւ բանաստեղծը «ցուրտ համբոյր» է առնում նրա ճակատից. «ներա վերջին ձօնն էր, ափսո՛ս»:

Եւ լըսեցի յայնժամ, քի քի,
Սեւ սեւ հոգեր կոշտ քնդեցին,
Տխուր ֆոգֆին վրայ փայտի...
Գրծոյս մ'անէծք այն սեւ օրին:

Աշխարհն այնուհետեւ դառնում է «անժը-

պիտ» Դուրեանի համար, որովհետեւ անցել էին այն «ոսկեղօծ» սիրոյ օրերն,

Որոնք եղան լոկ Ովասիս

Մեղմոյ՝ կեանքիս դառն անապատ:

Ամէնքից եւ ամէն ինչից հիասթափուած բանաստեղծը լքման երգեր է հնչեցնում ամենամոռալ տրամադրութեան մէջ: Այդ շրջանում նա արտադրում է «Լճակ», «Ի՞նչ կ'ըսեն», «Հեծեծմունք», «Իմ մահը» չքնաղ բանաստեղծուծութիւնները: Դուրեանը գիմում է լճակին եւ ասում՝

Մեղմադձոտ լնակ իմ,
Քեզ հետ ըլլամք մըտերիմ,
Սիրեմք քեզի պէս ես ալ
Գրաւիլ, լոնլ ու խոկալ:

Որքան ունիս դու ալի՝
Ճակատս ա՛յնքան խոկ ունի,
Ո՛րքան ունիս դու փըրփուր,
Սիրտս այնքան խոց ունի բիւր:

Այնուհետեւ «մտերիմ» լճակին պատմում է իր գլխին եկած ահաւոր զժբախտութիւնը: Շատերը գիտեցին, «Քընար մ'ունի սոսկ» — ըսին. Մին՝ «դողդոջ է, գոյն չունի» — Միւսն ալ ըսաւ. — «կը մեռնի»:

Այստեղ արդէն Դուրեանը պարզում է իրեն չսիրելու խորունկ պատճառը: Դա այն է, որ սիրած աղջիկը գիտակցում է, որ նա հիւանդ է, պիտի մեռնի. սէրը չպէտք է բղխէ կարեկցութիւնից, այլապէս նա կը դառնայ ողորմութիւն: Եթէ Դուրեանի կրծքում թոքախտը բոյն դրած չլինէր, նա անպայման շատ սիրուած կը լինէր եւ այդքան էլ խոր չէր տառապի եւ հաւանօրէն հայ գրականութիւնն էլ կը զրկուէր նրա բանաստեղծական դոհարներից, որովհետեւ նրանց արտադրելու համար անհրաժեշտ էր տառապել, այն էլ այդպիսի սոցիալ-տնտեսական դաժան հանգամանքներում:

Ոչ ոք ըսաւ. — «Հէ՛ք տղայ,
Արդեօք ինչո՞ւ կը մըլտայ,
Թեքեւս ըլլայ գեղանի,
Թէ որ սիրեմք, չը մեռնի»:
Ոչ ոք ըսաւ: — «Սա տղին
Պատռեմք սիրտը տըրտմագին».